સત્રનું પાન, ડૂબે કે તરે

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

ધ્યેય. દરેક છોકરી કહે છે કે વસ્તુ પાણીમાં શું કરશે, અજમાવે છે, અને શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહે છે.

શરૂ કરતાં પહેલાં

- છીછરું વાસણ, અડધું ભરેલું, જમીન કે નીચા ટેબલ પર. ઊંડી ડોલ કદી નહીં. આખું સત્ર એનાથી હાથવેંત દૂર રહો. બારથી વધુ છોકરીઓ: બીજું વાસણ, કે જોડીમાં એક વસ્તુ અને એક-એક અનુમાન.
- એકઠી કરેલી વસ્તુઓ, દરેક જાતની બે: હથેળી ભરાય એવા પથ્થર, પાંદડાં, લાકડી, મોટાં ઢાંકણાં, ચમચા, કાગળના કટકા. દરેક જગ્યાએ પાન ક, પાન ખ, પેન્સિલ કે બે જણ વચ્ચે એક. બાંય ચડાવી લો.

ઘડિયાળ, 30 મિનિટ

- 0–4: બાંય ચડાવો, હાથ બહાર, નિશાની
- 4–11: પહેલાં અનુમાન, પછી પાણીમાં
- 11–18: દરેકને એક વસ્તુ
- 18–25: એ જ જાતની બીજી
- 25–30: શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહો

45માં: 6, 17, 26, 38, 45. 60માં: 8, 22, 34, 50, 60. નાની છોકરીઓ હોય તો વચ્ચેનું ટૂંકું, સમાપન નહીં.

તમે શું કરશો

1. વાસણ નીચે મૂકો. બે નિયમ: "વારો આવે ત્યાં સુધી હાથ બહાર. આ પાણી કોઈ પીશે નહીં." નિશાની શીખવો: ઉપર રહે તો હાથ ઊંચો, તળિયે જાય તો હાથ નીચો. બંને બે વાર કરાવો. પથ્થર ઊંચો કરો: "બોલવાનું નહીં. ત્રણ કહું ત્યારે હાથ દેખાડો." હાથ ગણો, પાણીમાં મૂકો. પૂછો: "કોનો નીચે? કોનો ઉપર?" કારણ ન લો, ન આપો.
2. દરેકને એક વસ્તુ અને પાન ક: "એનું ચિત્ર દોરો. પાણીમાં જાય એ પહેલાં અનુમાન પર નિશાની કરો."
3. એક પછી એક ફેરો: તે નિશાની દેખાડે, વસ્તુ પાણીમાં મૂકે, શું થયું એના પર નિશાની કરે. પૂછો: "તમારા અનુમાન જેવું જ?" તે સરખું કે સરખું નથી પર નિશાની કરે. કહો: "અનુમાન જુદું નીકળે તો પણ એ સારું અનુમાન છે."
4. એ જ જાતની બીજી વસ્તુ અને પાન ખ. દર વખતે પહેલાં અનુમાન, પહેલાં નિશાની. ત્રણ છોકરીઓને પૂછો: "તમને એમ કેમ લાગે છે?" જવાબ લો, પોતાના ન આપો.
5. પાણી ઢોળી દો. વર્તુળમાં દરેક છોકરી શેનું આશ્ચર્ય થયું એ એક વાત કહે. ફરી એ જ વાત ચાલે.

આ જોતાં રહો

1. પડોશણ સામે જોયા વગર, પાણીને કંઈ અડે એ પહેલાં જ છોકરી હાથ ઊંચો કે નીચો કરે છે.
2. પરિણામ જુદું આવે તો પણ છોકરી અનુમાનની નિશાની એમ જ રહેવા દે છે, અને સરખું નથી પર નિશાની કરે છે.
3. છોકરી મોટેથી કહે છે કે તેણે શું ધાર્યું અને શું થયું: "મેં નીચે કહ્યું હતું. એ ઉપર રહી."

સૌથી વધારે શું ખોટું પડે. વર્ગ પહેલા હાથની નકલ કરે. કહો "નજર પોતાના હાથ પર", ત્રણ ગણો, એકસાથે લો.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org

બાળકોનાં પાન, ડૂબે કે તરે

પાન ક, મારું અનુમાન અને શું થયું

દરેક છોકરી માટે એક નકલ

નામ: _____ તારીખ: _____

તમારી વસ્તુનું ચિત્ર અહીં દોરો.

મારી વસ્તુ

મારું અનુમાન. તમારાં આગેવાન તમને આ શબ્દો વાંચી સંભળાવશે. તમારી વસ્તુ પાણીમાં જાય એ પહેલાં જ એક પર નિશાની કરો.

☐ **ઉપર** ☐ **તળિયે**

શું થયું. હવે એને પાણીમાં મૂકો અને જુઓ. એક પર નિશાની કરો.

☐ **ઉપર** ☐ **તળિયે**

તમારી બે નિશાની સામે જુઓ. એ સરખી છે? એક પર નિશાની કરો.

☐ **સરખું** ☐ **સરખું નથી**

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org

પાન ખ, એ જ જાતની બીજી

દરેક છોકરી માટે એક નકલ

નામ: _____ તારીખ: _____

તમારાં આગેવાન તમને પહેલી વસ્તુ જેવી જ બીજી એક વસ્તુ આપશે. એનું ચિત્ર અહીં દોરો.

મારી બીજી વસ્તુ

મારું અનુમાન. તમારાં આગેવાન તમને આ શબ્દો વાંચી સંભળાવશે. પહેલાં એક પર નિશાની કરો. વસ્તુ પાણીની બહાર જ રાખો.

☐ **ઉપર** ☐ **તળિયે**

શું થયું. હવે એને પાણીમાં મૂકો. એક પર નિશાની કરો.

☐ **ઉપર** ☐ **તળિયે**

તમારી બે નિશાની સરખી છે? એક પર નિશાની કરો.

☐ **સરખું** ☐ **સરખું નથી**

આજે તમને જે વસ્તુનું સૌથી વધારે આશ્ચર્ય થયું, એનું ચિત્ર દોરો.

મારું આશ્ચર્ય

સમય બચ્યો છે? આ પાન ઊંધું કરો. બીજી એક વસ્તુનું ચિત્ર દોરો અને એને અજમાવતાં પહેલાં તમારા અનુમાન પર નિશાની કરો.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org

શું છાપવું

- **એક વાર, તમારા માટે:** પાન 1, સત્રનું પાન.
- **દરેક છોકરી માટે એક નકલ:** પાન 2 (પાન ક) અને પાન 3 (પાન ખ). એટલે દરેક છોકરી માટે 2 પાનાં.
- **આ છાપવાની જરૂર નથી:** પાન 4 થી 13, માર્ગદર્શિકા અને જવાબો. એના વિના પણ સત્ર ચાલે છે.

માર્ગદર્શિકા, ડૂબે કે તરે

જૂથ 4 થી 16 · SDG 4, 5 · ગુજરાતી આવૃત્તિ · પ્રકાશિત · AI translation from English master, Machine translation; English master by Nameet Potnis

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

વર્ગમાં જતાં પહેલાં

- **વસ્તુ પાણીને અડે એ પહેલાં અનુમાન પાન પર નોંધાઈ જવું જોઈએ. ખોટું પડેલું અનુમાન ક્યારેય ભૂલ નથી.**
- આગલી રાતે દરેક વસ્તુ તમારા પોતાના વાસણમાં અજમાવી જુઓ. બીજા ફેરા માટે બે-ત્રણ એવી વસ્તુઓ રાખો જે ગમે તે કરી શકે — એક મોટું ઢાંકણું કે કાગળનો કટકો.
- એક છીછરું વાસણ, અડધું ભરેલું, જમીન પર કે નીચા ટેબલ પર. આખું સત્ર તમે એનાથી હાથવેંત દૂર રહો, અને છેવટે પાણી તમે જાતે ઢોળો.
- બારથી વધુ છોકરીઓ હોય તો બીજું વાસણ મૂકો કે છોકરીઓને જોડીમાં બેસાડો, નહીંતર લાઇન લાંબી થાય અને વર્ગ હાથમાંથી જતો રહે.
- વસ્તુઓ કેમ તરે છે એનો નિયમ ક્યારેય ન આપો. જોઈને ખબર પડતી નથી, અને એટલા માટે તો આપણે અજમાવી જોઈએ છીએ.

આ ઘરે એક વાર વાંચી લો. વર્ગમાં તમારે ફક્ત સત્રનું પાન જોઈશે. અહીં "તમે" લખ્યું હોય ત્યાં એનો અર્થ છે સત્ર ચલાવનાર કોઈ પણ: શિક્ષિકા, સ્વયંસેવક, મોટી બહેન.

આ કોના માટે છે

- **4 થી 7 વર્ષ માટે.** એવી છોકરીઓ જે નાની વસ્તુ હાથમાં પકડીને પાણીમાં મૂકી શકે. આ સત્રમાં ક્યાંય વાંચવાનું, લખવાનું કે ગણવાનું આવતું નથી.
- **જોવું અને તારણ કાઢવું.** આ સંચ વસ્તુને ધ્યાનથી જોવાના પગથિયા કરતાં એક પગથિયું ઉપર છે. અહીં તે કહે છે કે શું થશે, અને એ થાય એ પહેલાં કહે છે — એ કામ અઘરું પણ છે અને ઘણું વધારે ઉપયોગી પણ.

- **જૂથનું માપ.** એક વાસણની ચોપાસ 4થી 16 છોકરીઓ. બારથી વધુ હોય તો બીજું વાસણ મૂકો, કે છોકરીઓને જોડીમાં બેસાડો જેથી બે જણ એક વસ્તુ વહેંચે અને દરેક પોતાનું એક અનુમાન કરે. નહીંતર વાટ જોવાનું એટલું લાંબું થાય કે વર્ગ હાથમાંથી જતો રહે.
- **એક વર્ગમાં અલગ અલગ સ્તર.** ચાર વર્ષની અને સાત વર્ષની છોકરી એક જ પાણી, એક જ વસ્તુઓ અને એક જ બે પાન વાપરે છે, અને ખેંચ પ્રવૃત્તિની અંદર જ બેઠેલી છે. હમણાં શરૂ કરનારી છોકરી હાથની એક નિશાની કરે, એક વસ્તુ પાણીમાં મૂકે, અને શું થયું એના પર નિશાની કરે. જે આગળ છે તે એ જ જાતની બીજી વસ્તુનું અનુમાન એને અજમાવતાં પહેલાં કરે, એમ કેમ લાગે છે એ કહે, અને પાન ખની પાછળ કોઈ ત્રીજી વસ્તુને અડ્યા વગર એનું અનુમાન કરે. કોઈને અલગ પાન આપવાનું નથી.

તમને શું જોઈશે

- આખું જૂથ વહેંચે એવું એક છીછરું વાસણ, તગારું કે પહોળી કથરોટ, આશરે અડધી પાણીથી ભરેલી. કપડાં ધોવાનું તગારું સૌથી સારું ચાલે. ફક્ત ડોલ જ હોય તો એમાંથી કોઈ છીછરા વાસણમાં પાણી રેડી લો અને ડોલ વર્ગની બહાર રાખો
- એકઠી કરેલી વસ્તુઓ, દરેક જાતની બે: હથેળી ભરાય એવા પથ્થર, પાંદડાં, લાકડી, બાટલીનાં મોટાં ઢાંકણાં, ધાતુનો ચમચો, લાકડાનો ચમચો, કાગળના કટકા, મોટી શિંગો, કપડાનો કટકો. દરેક જાતની બે હોય એના પર જ બીજો ફેરો ટકે છે
- દરેક છોકરી માટે બાળકોનું એક પાન ક અને એક પાન ખ
- દરેક છોકરી માટે એક પેન્સિલ, કે બે જણ વચ્ચે એક
- ઢોળાય એ લૂછવા માટે કપડું કે ચીંથરું, અને પછી પાણી ઢોળવાની જગ્યા
- **મફત અને ઐચ્છિક:** કંઈ નહીં
- **અહીં કશામાં પૈસા લાગતા નથી.** પાણી એક જ એવી વસ્તુ છે જે બધે મફત નથી. સોળ છોકરીઓના જૂથ માટે બે લિટર પૂરતું છે, અને એ જ વાસણ દરેક છોકરી માટે ચાલે છે, એટલે બે વારા વચ્ચે કશું ઢોળવું પડતું નથી. છેવટે એ ગટરમાં નહીં, પણ ફૂંડામાં, આંગણામાં કે ખેતરમાં ઢોળો.

સત્ર આ રીતે કેમ ગોઠવ્યું છે

વાસણ ભરતાં પહેલાં આ માર્ગદર્શિકાના છેવાડે "એને સલામત રાખવું" નીચે આપેલા પાણીના નિયમ વાંચી લો.

અનુમાન એ જ આખો સંચ છે. જે છોકરીએ અનુમાન કર્યું અને એ ખોટું પડ્યું, તેણે ફક્ત જોનારી છોકરી કરતાં વધારે શીખ્યું છે, કારણ કે તેને ખબર પડી કે દુનિયા તેની ધારણા કરતાં જુદી હોઈ શકે છે. અહીં શીખવાનું એ જ છે, અને એ ત્યારે જ કામ કરે છે જ્યારે વસ્તુ પાણીને અડે એ પહેલાં અનુમાન નોંધાઈ ગયું હોય. એટલે પહેલાં હાથ ઊંચો થાય, પહેલાં પાન પર નિશાની થાય, અને એ બંને થાય ત્યાં સુધી કશું પાણીમાં જાય નહીં. સમય ઓછો પડે તો અજમાવવાની વસ્તુઓ ઓછી કરો, અનુમાન ક્યારેય નહીં.

મોઢાં પહેલાં હાથ અને નિશાની. આ વર્ગમાં મોટા ભાગની છોકરીઓ લખી શકતી નથી, અને કેટલીક તો હજી પોતાનું નામ પણ નહીં લખી શકે, એટલે નોંધ હાથની નિશાની અને પેન્સિલના ટપકાની છે. હાથ ઊંચો એટલે એ ઉપર તરતી રહેશે. હાથ નીચો એટલે એ તળિયે જશે. પહેલી ચાર મિનિટમાં એ શીખવી દો અને આખું સત્ર એ જ વાપરો. પાન આપતી વખતે તેનું નામ તમે જાતે લખી આપો, તેને માગવું પડે એ પહેલાં.

બધી નિશાનીઓ એકસાથે લો. એક-એકને પૂછશો તો આખો વર્ગ પહેલા હાથની નકલ કરશે. ત્રણથી ઊલટું ગણો અને બધા હાથ એક જ ક્ષણે લો, પછી ચોપાસ જોઈને મોટેથી ગણો: "ચાર હાથ ઊંચા, સાત હાથ નીચા." એ ઘડીએ કોઈ ખોટું નથી, કારણ કે હજી કશું અજમાવ્યું જ નથી.

અહીં ખોટું પડેલું અનુમાન ક્યારેય ભૂલ નથી. આ વાત તમારા પોતાના શબ્દોમાં ઘણી વાર કહો: "અનુમાન જુદું નીકળે તો પણ એ સારું અનુમાન છે." પરિણામ આવી ગયા પછી કોઈ છોકરીને તેની અનુમાનની નિશાની બદલવાનું ક્યારેય ન કહો. પાન પર બાજુબાજુમાં પડેલી અને એકબીજા સાથે ન મળતી એ બે નિશાનીઓ જ આ સંચનું પૂરું થયેલું કામ છે, પાન પરની ખોડ નહીં.

વસ્તુઓ કેમ તરે છે એ તેને ન કહો. તમને કહેવાનું મન થશે, અને સાત વર્ષની છોકરી પૂછશે પણ. આ ઉંમર માટેનો સાચો જવાબ એ છે કે જોઈને ખબર પડતી નથી, અને એટલા માટે તો આપણે અજમાવી જોઈએ છીએ. તમને જે ટૂંકો નિયમ સૂઝે એ વર્ગ સામે ખોટો પડે છે: મોટી લાકડી તરે છે અને નાની ખીલી સીધી તળિયે જાય છે, સૂકું પાંદડું તરે છે અને ભીનું ડૂબે છે, ચમચો ડૂબે છે અને એ જ ધાતુની હોડી ડૂબતી નથી. પ્રશ્ન તેને જ પાછો આપો અને અજમાવવા બીજી એક વસ્તુ ધરો. એના આબેહૂબ શબ્દો જવાબોના પાનમાં આપ્યા છે.

એ જ જાતની બીજી વસ્તુ એ જ ખેંચ છે. તેણે એક પથ્થર અજમાવી લીધો, હવે તેને બીજો પથ્થર આપો. હવે તેની પાસે આધાર છે, અને અનુમાન અંધારામાં મારેલું તીર નહીં, પણ ખરેખરની આગાહી બને છે. કોઈ વાર એ ટકશે, કોઈ વાર નહીં, અને બંને સારાં પરિણામ છે. સાત વર્ષની છોકરીને ચાર વર્ષની છોકરીઓ જે પ્રવૃત્તિ કરે છે એ છોડ્યા વગર તેની ખેંચ અહીં મળે છે.

બધાંને સાથે લેવા

જે છોકરી હજી વાંચી શકતી નથી. આ સત્રમાં તેને કશું વાંચવું પડતું નથી. પાન પરના શબ્દો — ઉપર, તળિયે, સરખું અને સરખું નથી — તમે એક વાર મોટેથી વાંચો, દરેક બોલતી વખતે તેની સામે આંગળી મૂકો, અને તેને જે કહેવું હોય તેના પર તે નિશાની કરે. તેનું અનુમાન ફક્ત હાથની નિશાની પણ હોઈ શકે. તેને પોતાની વસ્તુનું નામ લખાવવું હોય તો તે તમને કહે, તમે એ ટપકાંવાળી લીટીમાં હળવેથી લખી આપો, અને તે એના ઉપર દોરે. બીજાં બધાં જેવાં જ બે પાન હાથમાં લઈને તે પૂરું કરે છે.

જે છોકરી મોડી આવે. બારણા પાસે તેના હાથમાં એક વસ્તુ મૂકો અને એક વાક્ય કહો: "અનુમાન કરો, આ પાણીમાં શું કરશે. ઉપર રહે તો હાથ ઊંચો, તળિયે જાય તો હાથ નીચો." પછી તે પાન ક પર નિશાની કરે અને વાસણ પાસે પછીનો વારો લે. એટલું જ તેનું કામ છે, અને એમાં આગળના એક પણ પગલાની જરૂર પડતી નથી. તે બીજા ફેરા વચ્ચે આવે તો બેને બદલે એક વસ્તુ કરે અને આખા વર્ગ સાથે જ પૂરું કરે. તે ક્યાં હતી એ જૂથ સામે ક્યારેય ન પૂછો.

વર્ગમાં છોકરાઓ. છોકરાઓ એ જ પ્રવૃત્તિ, એ જ વસ્તુઓ, એ જ પાણી અને એ જ પાન સાથે કરે છે. બે વાત સત્રને છોકરીઓની આસપાસ ટકાવી રાખે છે, અને એમાં કોઈને બહાર કાઢવાનું આવતું નથી: વાસણ પાસે વારો પહેલાં છોકરીઓનો, અને સમાપનના વર્તુળમાં પહેલાં છોકરીઓ બોલે; અને તમે જોતાં રહો કે પડખે બેઠેલી છોકરી હજી વિચારતી હોય ત્યારે સૌથી ઝડપી આવાજ પરિણામ બોલી ન નાખે. વાસણ પર પણ નજર રાખો. કોઈ બાળક એની આગળ આવીને જામી ગયું હોય તો તેને કપડું પકડવાનું કામ આપી દો.

જે છોકરીને પાણીને અડવું નથી. કેટલીક છોકરીઓ વાસણ પાસે હાથ લઈ જવા નહીં માગે, અને કેટલાંક ઘરોમાં એ ડર નહીં પણ સમજદારીની ટેવ છે. તે અનુમાન કરે, પછી પોતાની વસ્તુ તમને કે જોડીદારને પાણીમાં મૂકવા આપે, અને તે જોતી રહે અને નિશાની કરે. જે કામ મહત્ત્વનું છે એનો દરેક ભાગ તેણે કરી લીધો છે.

જો ખોટું પડે તો

પાણીમાં હાથ, અને વાસણ ખસતું. બે-ત્રણ છોકરીઓ એકસાથે હાથ નાખે, વાસણ સરકે, અને ઘણું પાણી જમીન પર પડે. આવું થાય છે, અને એ તોફાન નથી — એ પાણીની પડખે બેઠેલાં નાનાં બાળકો છે. વાસણની કોર પર તમારો એક હાથ મૂકી રાખો, કહો "હાથ ખોળામાં, આપણે એક-એક વારાથી કરીએ છીએ", અને બોલતાં બોલતાં કપડાથી લૂછી લો. વર્ગ હજી ઊકળતો રહે તો વાસણ નીચા ટેબલ પર તમારા ખોળાની ઊંચાઈએ ખસેડો, જેથી તમે બેઠાં હો ત્યાંથી જ એ પહોંચમાં આવે, અને વાસણ બધાં માટે ખુલ્લું રાખવાને બદલે દરેક છોકરીને તમારી પાસે બોલાવો. એ વિશે વાત કરવા સત્ર થંભાવશો નહીં, અને જે છોકરીઓએ હાથ નાખ્યો તેમનાં નામ બોલશો નહીં.

જોઈ લીધા પછી તે પોતાનું અનુમાન ભૂંસી નાખે છે. તેણે ઉપર પર નિશાની કરી હતી, વસ્તુ નીચે ગઈ, અને તેને પાન સાચું દેખાય એવું જોઈએ છે, એટલે તે નિશાની બદલે છે કે પાન સંતાડે છે. આ સંચ ચુપચાપ નિષ્ફળ જવાની સૌથી સામાન્ય રીત આ જ છે, કારણ કે આખો મુદ્દો તો એ બે નિશાની વચ્ચેનો ફરક છે. એક વાક્ય કહો: "એને એમ જ રહેવા દો, તમારા પાન પરની સૌથી સારી નિશાની એ જ છે." પછી તેની સાથે બેસીને સરખું નથી પર નિશાની કરો અને કહો કે એ કેમ મહત્ત્વનું છે: "તમને એવું કંઈક જાણવા મળ્યું જે તમે જાણતાં નહોતાં. આપણે એ કરવા જ તો આવ્યાં છીએ." તેણે ભૂંસી જ નાખ્યું હોય તો એની મોટી વાત ન કરો. તેને પૂછો કે તેનું અનુમાન શું હતું, તેને લખાવવું હોય તો તમે લખી આપો, અને તેને બીજી વસ્તુ પર લગાડી દો. પાન સાફ દેખાય એ માટે નિશાની ક્યારેય ન ભૂંસો, અને જેનું અનુમાન મળી ગયું હોય એ પાન સારા પાન તરીકે ક્યારેય ઊંચું કરીને ન દેખાડો.

એને પોતાના વર્ગ માટે બદલવું

- તમે જ્યાં ભણાવો છો ત્યાં જમીન પર જે મળે એ વાપરો. હથેળી ભરાય એવા પથ્થર, લાકડી, પાંદડાં, મોટાં ઢાંકણાં, ચમચા, મોટી શિંગો, વાળેલો કાગળ, કપડાનો કટકો, ફળની છાલનો ટુકડો. સંચને એક જ વાત જોઈએ છે: જોડ, જેથી બીજા ફેરા માટે એ જ જાતની વસ્તુ હાજર હોય.
- પાણીની ઉપરની અને તળિયાની બાજુ માટે, અને ડૂબવા તથા તરતા રહેવા માટે તમારી છોકરીઓ ઘરે જે શબ્દો વાપરે છે એ જ વાપરો. પાન પરના શબ્દો તો તમે મોટેથી વાંચી આપો જ છો.
- હવા અને જમીન સાથ આપે તો વર્ગમાં વાસણ રાખીને કરવા કરતાં બહાર પહોળી કથરોટ લઈને કરવું વધારે સારું છે. ઢોળાય એની ચિંતા જ રહેતી નથી.
- બે છીછરાં વાસણ સોળ છોકરીઓના જૂથની વાટ અડધી કરી નાખે છે. ત્રણ એથી પણ સારાં, અને એ બધાંને તમારી સામે એક ટૂંકી હારમાં મૂકી દો તો તમે ત્રણેયથી હાથવેંત દૂર રહી શકો છો.
- પાણી ઓછું હોય તો એક વાસણ અને ઓછી વસ્તુઓથી સત્ર ચલાવો: આખું જૂથ સાથે મળીને ચાર વસ્તુઓ અજમાવે અને દરેક છોકરી દર વખતે અનુમાન કરે — એ સોળ વસ્તુઓ જેટલું જ શીખવે છે.
- તમારું જૂથ ફરી મળતું હોય તો વસ્તુઓ એક થેલીમાં સાચવી રાખો. પછીનું સત્ર એક વસ્તુ ઊંચી કરીને, કોઈને પાણી દેખાય એ પહેલાં અનુમાન માગીને શરૂ કરો.

એને ટૂંકું કે લાંબું ચલાવવું

30 મિનિટ. 0થી 4 બાંય ચડાવો, હાથ બહાર અને નિશાની, 4થી 11 પહેલાં અનુમાન પછી પાણીમાં, 11થી 18 દરેકને એક વસ્તુ, 18થી 25 એ જ જાતની બીજી, 25થી 30 શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહો. નવા જૂથ માટે સંચની આ જ ખરેખરની આવૃત્તિ છે

અને એમાં કશું કાપેલું નથી. એ જે છોડે છે તે સમાપનના વર્તુળનો સમય છે, એટલે કોઈ શાંત છોકરીને શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહેવાનો વારો ન પણ મળે. તમારા વર્ગમાં શાંત છોકરી હોય તો વર્તુળ તેનાથી જ શરૂ કરો.

45 મિનિટ. 0થી 6 બાંય ચડાવો, હાથ બહાર અને નિશાની, 6થી 17 પહેલાં અનુમાન પછી પાણીમાં, 17થી 26 દરેકને એક વસ્તુ, 26થી 38 એ જ જાતની બીજી, 38થી 45 શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહો. વધારાની મિનિટો નવા કામમાં નહીં, અનુમાનમાં જાય છે. દરેક છોકરીને એક વાર તો "તમને એમ કેમ લાગે છે?" પુછાય છે, અને બીજા ફેરામાં પાન ખની પાછળ એ જ જાતની ત્રીજી વસ્તુ આવે છે.

60 મિનિટ. 0થી 8 બાંય ચડાવો, હાથ બહાર અને નિશાની, 8થી 22 પહેલાં અનુમાન પછી પાણીમાં, 22થી 34 દરેકને એક વસ્તુ, 34થી 50 એ જ જાતની બીજી, 50થી 60 શેનું આશ્ચર્ય થયું એ કહો. આ લંબાઈ ફક્ત એવા ઠરેલા જૂથ સાથે વાપરો જે અડધો કલાક બેસી શકે છે, અને વચ્ચે એક વાર પાણીના નિયમ ફરી તપાસી લો, કારણ કે પાણીના વાસણ પરનું ધ્યાન એમાંના રસ પહેલાં ઓસરે છે. વધારાના સમયમાં એક ફેરો ઉમેરાય છે જેમાં કોઈ અજમાવે એ પહેલાં આખું જૂથ સાથે મળીને એક વસ્તુનું અનુમાન કરે, અને છેવટે બે-ત્રણ મિનિટ આવતી વાર શું અજમાવવું એના પર જાય. એમાં કોઈ નવું પાન ઉમેરાતું નથી, કારણ કે આ ઉંમરે લાંબા સત્રનો અર્થ વધારે અનુમાન છે, વધારે લખાણ નહીં.

સમાપન, દરેક આવૃત્તિમાં. પહેલાં પાણી બહાર જાય, પછી વર્તુળ. દરેક છોકરી પોતાના શબ્દોમાં શેનું આશ્ચર્ય થયું એ એક વાત કહે, અને "મને કશાનું આશ્ચર્ય ન થયું" એ પણ ખરેખરનો જવાબ છે જેના પર કંઈ કહેવાનું નથી. પછી છેલ્લે તમે જાતે એક વસ્તુ ઊંચી કરો, આખા વર્ગના હાથ એકસાથે લો, અને એ પાણીમાં મૂકો. જૂથે સાથે મળીને કરેલા અનુમાન પર પૂરું કરવાથી બધાં સંચનું ખરું કામ કરીને જ બહાર નીકળે છે.

એને સલામત રાખવું

પાણીના નિયમ, અને એ ટૂંકા કેમ છે. આ ઉંમરે પાણી સંભાળવાનું હોય છે, એની ચિંતા કરવાની નથી. પાંચ નિયમ, શરૂઆતમાં સાફ શબ્દોમાં કહેવાના અને પછી પાળવાના:

- વાસણ જમીન પર કે નીચા ટેબલ પર, છીછરું અને આશરે અડધું ભરેલું. નાનું બાળક ઢોળી નાખે કે જેમાં પડી જાય એવી ઊંડી ડોલ, પીપ કે ટાંકી ક્યારેય નહીં.
- આખું સત્ર તમે વાસણથી હાથવેંત દૂર રહો. વર્ગના સામા છેડે નહીં, પાટિયા પાસે નહીં. એનાથી હાથવેંત દૂર, આખો વખત.
- કંઈ પણ શરૂ થાય એ પહેલાં બાંય ચડાવી લો — છોકરીઓની પણ, અને તમારી પણ.
- આ પાણી કોઈ પીશે નહીં, અને કોઈ એમાં મોઢું નાખશે નહીં. પહેલી મિનિટમાં એક વાર, શાંતિથી કહો: "આ પાણી આપણી વસ્તુઓ માટે છે, આપણાં મોઢાં માટે નહીં."
- છેલ્લો વારો પૂરો થાય એ જ ઘડીએ, છોકરીઓ હજી વર્તુળમાં હોય ત્યારે, પાણી તમે જાતે ઢોળી દો. નાનાં બાળકોવાળા વર્ગમાં ભરાઈ રહેલું પાણી જ પછી બગડે છે — પાઠ પૂરો થયા પછી, જ્યારે કોઈની નજર એના પર નથી.

ઢોળાય એ તરત લૂછી લો જેથી કોઈ લપસે નહીં. વાસણ બાળકના હાથમાં ન આપો, અને એ ભરવા કે ઢોળવા કોઈને મોકલશો નહીં. અજમાવવાની વસ્તુઓ બાળકના હાથમાં અને તેના મોઢા પાસે જાય છે, એટલે આ છાજલી પરના દરેક સંચની રીતે એ તપાસો: **તમારા અંગૂઠા અને પહેલી આંગળીથી બનાવેલા કૂંડાળામાં સમાઈ જાય એવી કોઈ વસ્તુ નહીં** — એવી વસ્તુ આ વર્ગ માટે બહુ નાની છે. હથેળી ભરાય એવા પથ્થર, પાંદડાં, લાકડી, બાટલીનાં મોટાં ઢાંકણાં, ચમચા અને કાગળના કટકા સલામત માપનાં છે; બી, મણકા, સિક્કા, નાનાં ઢાંકણાં અને નાના પથ્થર ક્યારેય નહીં. છેવટે બધી વસ્તુઓ ગણીને પાછી લઈ લો. કોઈ છોકરી બંને હાથ નાખીને પાણી ઉડાડે તો એ સામાન્ય છે, જોખમ નથી. તેના હાથ લૂછી આપો અને આગળ ચાલો.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org. અંગ્રેજીમાં લખાણ અને સંપાદન: નમીત પોટનીસ. શ્રેય આપીને નકલ કરો, છાપો, બદલો અને વહેંચો.

જવાબો અને સત્ર ચલાવવાની સૂચનાઓ

જવાબો અને શું કહેવું, ડૂબે કે તરે

આ આવૃત્તિ વિશે. આ આવૃત્તિ અંગ્રેજી સંચમાંથી કૃત્રિમ બુદ્ધિ (AI) વડે અનુવાદ કરવામાં આવી છે. એમાં ભૂલો હોઈ શકે છે. કંઈ સુધારવા જેવું લાગે, કે બીજી રીતે કહેવા જેવું લાગે, તો hello@potnis.org પર લખો — અમે એ સુધારી દઈશું.

About this edition. This edition was translated from the English pack with AI. It may contain mistakes. Write to hello@potnis.org if something should be fixed or said differently — we will update it.

જવાબો

આ સંચમાં એક પણ બાંધેલો સાચો જવાબ નથી. દરેક અનુમાન સ્વીકારો, કારણ કે અનુમાન જવાબ નથી અને એને ક્યારેય ખોટું-સાચું કરવાનું નથી. તમારે જોવાનું એટલું જ છે કે વસ્તુ પાણીમાં ગઈ એ પહેલાં અનુમાન પાન પર નોંધાઈ ગયું હતું, અને છેવટે સાંભળવાનું એટલું જ છે કે આશ્ચર્ય વિશે એક સાચું વાક્ય આવે.

પરિણામ પોતે પણ સિદ્ધિ નથી. જે છોકરીનું અનુમાન જુદું નીકળ્યું, તેણે આ સત્રનું ખરું કામ કરી લીધું છે.

આગલી રાતે તમારી વસ્તુઓ તમારા પોતાના વાસણમાં અજમાવી જુઓ. તમે જવાબ તપાસતાં નથી, તમે એવાં આશ્ચર્ય ટાળો છો જે તમે સંભાળી ન શકો. કેટલીક વસ્તુઓ એક જ પાણીમાં દર વખતે એક જ વાત કરે છે: પથ્થર નીચે જાય છે, ધાતુનો ચમચો નીચે જાય છે, લાકડી ઉપર તરતી રહે છે. કેટલીક ગમે તે કરે છે, અને એ જ સારી વસ્તુઓ છે: બાટલીનું મોટું ઢાંકણું ઊંધી બાજુ ખુલ્લી રહીને પડે તો તરે છે અને ભરાઈ જાય એટલે ડૂબે છે, કાગળનો કટકો પહેલાં ઉપર રહે છે અને ભીનો થતાં ધીમે ધીમે નીચે જાય છે, પાંદડું સૂકું હોય ત્યારે અને ભીનું હોય ત્યારે જુદું વર્તે છે. આવી ગમે-તે-કરે એવી બે-ત્રણ વસ્તુઓ બીજા ફેરા માટે રાખો, કારણ કે આશ્ચર્ય એમાં જ વસે છે.

પાન પૂરું થયું ગણાય જ્યારે:

પાન	ક્યારે પૂરું થયું ગણાય
ક	ખોખામાં કંઈક દોરેલું, એક અનુમાનની નિશાની, એક પરિણામની નિશાની, અને સરખું કે સરખું નથી એમાંથી એક પર નિશાની. બે નિશાની મળતી આવે એ જરૂરી નથી
ખ	બીજું ચિત્ર, અજમાવતાં પહેલાં કરેલી અનુમાનની નિશાની, પરિણામની નિશાની, સરખું કે સરખું નથી એમાંથી એક પર નિશાની, અને આશ્ચર્યના ખોખામાં એક ચિત્ર

બદલી શકાય એ મોટેથી કહો. હથેળી ભરાય એવા પથ્થર, લાકડી, પાંદડાં, મોટાં ઢાંકણાં, ચમચા, મોટી શિંગો, કાગળ અને કપડું — બધાં એ જ કામ કરે છે. તમે જ્યાં ભણાવો છો ત્યાં જમીન પર જે મળે એ વાપરો, અને પાણીની ઉપરની તથા તળિયાની બાજુ માટે તમારી છોકરીઓ ઘરે જે શબ્દો વાપરે છે એ જ વાપરો.

તમને શું દેખાઈ શકે

પાન પર જે છે	એના પછી શું આપવું
અનુમાનની અને પરિણામની નિશાની મળતી આવતી નથી, અને સરખું નથી પર નિશાની છે	આ સંચનું પૂરું થયેલું કામ આ જ છે. એમ કહી પણ દો: "તમને એવું કંઈક જાણવા મળ્યું જે તમે જાણતાં નહોતાં." પછી તેને એ જ જાતની બીજી વસ્તુ આપો અને તે અડે એ પહેલાં અનુમાન માગો
બંને પાન પર અનુમાનની અને પરિણામની નિશાની મળતી આવે છે	તેને ગમે-તે-કરે એવી એક વસ્તુ આપો — એક મોટું ઢાંકણું કે કાગળનો કટકો — અને એ પાણીમાં જાય એ પહેલાં તેનું અનુમાન લો. પૂછો "તમને એમ કેમ લાગે છે?" અને તેને લખાવવું હોય તો તેના શબ્દો ખોખા નીચે લખી આપો
ચિત્ર છે અને પરિણામની નિશાની છે, પણ અનુમાનની નિશાની નથી	પછીની વસ્તુ વખતે તેની પડખે બેસો અને પહેલાં હાથની નિશાની રૂપે અનુમાન લો, પછી તેનો હાથ ઊંચો હોય ત્યારે જ તેને પાન પર નિશાની કરવા દો. નિશાની હાથ પછી આવી શકે, પાણી પછી ક્યારેય નહીં
બંને ખોખાંમાં ચિત્ર છે, એક પણ નિશાની નથી, અને તેણે આખું સત્ર હાથથી જવાબ આપ્યા છે	તેણે સંચ કરી લીધો છે. શબ્દો એક વાર ફરી મોટેથી વાંચો, આંગળી મૂકતાં મૂકતાં, અને તેને જે કહેવું હોય તેના પર નિશાની કરવા દો. તેને ન કરવી હોય તો પાન એમ જ રહેવા દો
અનુમાનની નિશાની ભૂંસીને પરિણામ સાથે મળતી આવે એવી ફરી કરેલી છે	કહો "પછીની જે થાય એ થાય, એને એમ જ રહેવા દો". પછી તેની સાથે બીજી વસ્તુ કરો અને તેની અનુમાનની નિશાની પડખે તમારી આંગળી મૂકી રાખો જેથી એ એમ જ રહે. પહેલા પાન પર કંઈ ફરી કરવાની જરૂર નથી

જ્યાં અટકી જાય

જે થાય	જે કહેવું કે કરવું
તે પૂછે કે એ ઉપર કેમ રહી	"તમને શું લાગે છે?" તેનો જવાબ, જે હોય એ, લઈ લો. પછી: "ફક્ત જોઈને કોઈને ખબર પડતી નથી. એટલા માટે તો આપણે એને પાણીમાં મૂકીએ છીએ." પછી અજમાવવા બીજી એક વસ્તુ ધરો
સાત વર્ષની છોકરી ખરું કારણ જાણવા પાછળ પડે	"એનો લાંબો જવાબ છે અને એ તમને નિશાળમાં મળશે. આજે આપણે અજમાવીને જાણીએ છીએ." પછી તેને બીજી ત્રણ વસ્તુઓ અજમાવવા દો, દરેકનું અનુમાન પહેલાં કરાવીને
તમને ટૂંકો નિયમ આપી દેવાનું મન થાય	ન આપો. ભારે અને હલકું વર્ગ સામે ચાલતું નથી: મોટી લાકડી ઉપર રહે છે અને નાની ખીલી સીધી તળિયે જાય છે. વાસણમાં જ તૂટી જતો નિયમ, નિયમ ન હોવા કરતાં મોંઘો પડે છે
પહેલો હાથ ઊંચો થાય એની આખો વર્ગ નકલ કરે છે	"નજર પોતાના હાથ પર." ત્રણથી ઊલટું ગણો અને બધા હાથ એક જ ક્ષણે લો. પછી એ મોટેથી ગણો, જેથી બંને જવાબ સામાન્ય લાગે
જોઈ લીધા પછી તે પોતાની અનુમાનની નિશાની બદલે છે	"એને એમ જ રહેવા દો, તમારા પાન પરની સૌથી સારી નિશાની એ જ છે." તેની સાથે સરખું નથી પર નિશાની કરો. પાન સાફ દેખાય એ માટે નિશાની ક્યારેય ન ભૂંસો
બે છોકરીઓ ઝઘડે કે કોનું અનુમાન સાચું પડ્યું	"આજે આપણે કોનું સાચું પડ્યું એ ગણતાં નથી. આપણે શેનું આશ્ચર્ય થયું એ ગણીએ છીએ." પછી બંનેને પૂછો કે શેનું આશ્ચર્ય થયું. સાચાં અનુમાનના ગુણ ક્યારેય ન રાખો — પાટિયા પર પણ નહીં, મોટેથી મનમાં પણ નહીં
તેની વસ્તુ ઉપર રહે છે અને એક મિનિટ પછી નીચે જાય છે	"એ બંને ખરેખર થયું." તેણે પહેલું જે જોયું એના પર નિશાની કરવા દો અને એ વસ્તુ આશ્ચર્યના ખોખામાં દોરવા દો. બંને કરતી વસ્તુ વાસણમાંની સૌથી સારી વસ્તુ છે
બધાં એકસાથે પાણીમાં હાથ નાખે છે	વાસણની કોર પર એક હાથ, "હાથ ખોળામાં, એક-એક વારાથી", અને બોલતાં બોલતાં લૂછી લો. સત્ર થંભાવશો નહીં અને કોઈનું નામ બોલશો નહીં
તે પાણી પાસે હાથ લઈ જવા નહીં માગે	તે અનુમાન કરે, પછી પોતાની વસ્તુ તમને કે જોડીદારને પાણીમાં મૂકવા આપે, અને તે જોતી રહે અને નિશાની કરે. કામ બંને રીતે એટલું જ
તે કહે કે તેને કશાનું આશ્ચર્ય ન થયું	"તો એ જ તમારો જવાબ." એ ખરેખરનો જવાબ છે અને એના પર કંઈ કહેવાનું નથી. તેને પૂછો કે હવે તે કઈ વસ્તુ અજમાવવા માગે છે
તે કહે કે તેનું ચિત્ર ખોટું છે કે ખરાબ છે	"એ તમારી વસ્તુ છે, અને એવી વસ્તુ બીજા કોઈ પાસે નથી." પછી તેને પૂછો કે એણે પાણીમાં શું કર્યું, અને એ જ ભાગને ગણવા દો
તે પોતાનું નામ લખી શકતી નથી	પાન આપતી વખતે તમે જાતે લખી આપો, તેને માગવું પડે એ પહેલાં

"તમને શું લાગે છે?" એમ કહો, "ના, એ કારણ નથી" એમ ક્યારેય નહીં. "પહેલાં અનુમાન કરો" એમ કહો, "આટલું તો તમને આવડવું જોઈએ" એમ ક્યારેય નહીં. કોઈ એક છોકરીનું પાન સારા પાન તરીકે ક્યારેય ઊંચું કરીને ન દેખાડો: જૂથને કંઈ દેખાડવું હોય તો એક વસ્તુ ઊંચી કરો અને બધાંના હાથ એકસાથે લો.

ગંભીર કંઈ નીકળે તો. આટલું નાનું સત્ર ભારે વાતો સુધી ભાગ્યે જ પહોંચે છે, પણ કોઈ છોકરી એવું કંઈ કહે જેની તમને ચિંતા થાય, તો જૂથને તરત વાસણ પર પાછું વાળો અને સત્ર રોજની રીતે ચાલતું રાખો. બીજાંની સામે તેને કંઈ ન પૂછો. પછી તેની સાથે એકલીમાં, ટૂંકમાં વાત કરો, અને વધારે બોલવાનું દબાણ ન કરો. તમારી નિશાળ કે સંસ્થામાં બાળકોની સુરક્ષા માટે જે રસ્તો પહેલેથી હોય એ એ જ દિવસે અનુસરો. એવો રસ્તો ન હોય તો એ જ દિવસે કોઈ મોટા જવાબદાર માણસને કહો. એ વિશે તેના પાન પર કંઈ ન લખો.

સત્ર પછી

વર્ગમાંથી નીકળતાં પહેલાં તપાસી લો કે વાસણ ખાલી છે અને જમીન સૂકી છે. પાણીનો એ છેલ્લો નિયમ છે અને સૌથી સહેલાઈથી ભુલાઈ જતો એ જ છે, કારણ કે ત્યાં સુધી પાઠ પૂરો થયેલો લાગે છે.

વસ્તુઓ એક થેલીમાં કે ડબામાં સાચવી રાખો, અને ગમે-તે-કરે એવી વસ્તુઓ અલગ રાખો, કારણ કે આવતું સત્ર એના પર જ ચાલે છે. આવતી વાર કોની પડખે બેસવું એ પાન ક એક નજરમાં કહી દે છે: જે પાન પર પરિણામની નિશાની છે અને અનુમાનની નથી, એ શોધો, અને આવતી વાર એ છોકરીનું અનુમાન તે કશાને અડે એ પહેલાં મોટેથી, હાથની નિશાની રૂપે લઈ લો.

આ સંચમાં કશાના ગુણ અપાતા નથી, કશું ગણાતું નથી, કશું ઉપર મોકલાતું નથી. પછીનું પગથિયું એ જ વસ્તુ બે વાર અજમાવીને જોવું કે એ બંને વાર એક જ વાત કરે છે કે નહીં.

CC BY 4.0 · Potnis Family / potnis.org